

Gedeeld Geven: een nieuwe vorm van schenken aan ANBI's

door mr. dr. Ineke A. Koele

Gedeeld Geven is een nieuwe manier van schenken, geïnspireerd op het in Amerika en Canada al decennialang zeer succesvolle 'planned giving'. De kern van deze techniek houdt in dat de donor een belang houdt bij het vermogen dat tegelijkertijd effectief wordt geschonken aan het algemeen nut beogende doel naar zijn of haar keuze. In de Angelsaksische markt heeft men al sinds lang onderkend dat de motieven voor schenkingen in sociologische zin veelal egoïstisch zijn. Take egotism out, and you would castrate the benefactors, debiteerde Ralph Waldo Emerson terecht¹. Het is bij deze interactie tussen instelling en donoren waarin de techniek van Gedeeld Geven een belangrijke nieuwe dynamiek zal kunnen creëren². Het gebruik van 'split interest gifts' is in de VS en Canada sinds de jaren 70 een zeer populaire vorm van schenken geworden en omvat diverse verschillende toepassingsgebieden waar vermogen wordt 'gedeeld'³.

Als een gevolg van mijn studie naar verschillende rechtssystemen op het terrein van 'charitable giving' en belastingheffing van filantropische organisaties⁴, heb ik mij de afgelopen acht jaar onder meer bezig gehouden met het realiseren van een nieuwe geeftechniek in Nederland, die in de VS en Canada haar sporen ruimschoots verdiend heeft. Deze is 'Gedeeld Geven' gedoopt. Na een valse start in 2006, waarbij eenmaal uitgewerkte afspraken met de belastingdienst eenzijdig werden herroepen in 2007⁵, is in 2011 een op onderdelen gewijzigde variant tot stand gekomen met de autorisatie van de Belastingdienst en het Ministerie van Financiën. In deze bijdrage het waarom, wat en hoe van Gedeeld Geven.

Wat is Gedeeld Geven?

Vertaald naar de Nederlandse rechtssfeer houdt Gedeeld Geven in dat de donor de blote eigendom van vermogen schenkt en tegelijkertijd het levenslange vruchtgebruik voorbehoudt. Het vermogen wordt 'gedeeld'. Daarbij

wordt een vruchtgebruik gevestigd ten behoeve van de donor, ter grootte van (en nimmer dan) een vast en gegarandeerd percentage per jaar. De schenking wordt vormgegeven in een periodieke gift, waardoor de donor de waarde van de schenking in ten minste 5 jaarlijkse termijnen kan aftrekken van zijn of haar belastbare inkomen. Daarnaast daalt het vermogen in box 3 door de Gedeelde Gift met de waarde van de geschonken blote eigendom. De waarde van de Gedeelde Gift wordt renteloos uitgeleend voorzover de termijnen van de periodieke gift nog niet zijn verstreken en aflossing vindt plaats door verrekening met de termijnen van de periodieke gift. Hierdoor ontvangt een participerende ANBI dus direct de actuele waarde van de gift en hoeft niet te wachten tot de donor (of donoren) zijn overleden en het stamvermogen vrijvalt.

Stichting Gedeeld Geven is opgericht als 'service charity' ten behoeve van de bij haar aangesloten ANBI's om Gedeeld Geven zo efficiënt mogelijk uniform operationeel te maken voor algemeen nut beogende instellingen.

Een Gedeelde Gift is een overeenkomst tussen een donor, Stichting Gedeeld Geven en de ANBI welke de donor wenst te bevoordelen. Stichting Gedeeld Geven ontvangt het met vruchtgebruik belaste vermogen ontvangt en beheert het vruchtgebruik. Om er zeker van te zijn dat het rendement op het vermogen steeds voldoende zal zijn om het jaarlijks gegarandeerde percentage vruchten ter beschikking te kunnen stellen aan de donor sluit Stichting Gedeeld Geven een direct ingaande lijfrente af op het leven van de donor. Het saldo van het met vruchtgebruik belaste vermogen en de koopsom voor de lijfrente wordt daarop ter beschikking gesteld van de ANBI(s), die de donor wenst te bevoordelen.

Over de precieze waardering van de Gedeelde Gift voor toepassing van box 1, de voorwaarden waaronder Gedeeld geven plaatsvindt en de werkwijze bij het afsluiten van een Gedeelde Gift en de daaruit voortvloeiende rechtshandelingen alsmede de precieze inhoud van de overeenkomst van Gedeelde Gift zijn uitgewerkte afspraken gemaakt met de belastingdienst onder autorisatie van het Ministerie van Financiën.

De verwervingsprijs van de blote eigendom die middels een periodieke gift wordt geschonken (en op de voet van artikel 6.34 Wet IB 2001 in aftrek wordt gebracht) wordt op zakelijke wijze bepaald, door van het bedrag van de Gedeelde Gift af te trekken de koopsom voor de door de ontvanger af te sluiten lijfrente die nodig is om de jaarlijkse verplichting jegens de donor af te dekken. Deze waardering is per definitie niet gelijk aan de waardering van het vruchtgebruik op basis van box 3, die immers een forfaitaire waardering kent⁶.

De waarde van de Gedeelde Gift voor toepassing van de aftrekbare periodieke gift wordt derhalve bepaald door de marktrente, de hoogte van het vruchtgebruik rendement en de statistische leeftijd van de donor. De bandbreedte van het vast te stellen vruchtgebruik rendement wordt evenzeer door deze variabelen bepaald, waardoor oudere donoren per saldo een hoger rendement kunnen

Gedeelde Gift is een overeenkomst tussen drie partijen

bedingen dan jongere, terwijl het omgekeerde geldt voor donoren die tevens een opvolgend vruchtgebruik bedingen ten behoeve van hun partner.

Waarom Gedeeld Geven?

Gedeeld Geven is ontwikkeld omdat het voldoet aan een behoefte van zowel donoren als algemeen nut beogende instellingen. Het is een 'win win' concept, waarbij de belangen van vermogende particulieren boven de 60 jaar en ANBI's worden verbonden.

In een tijd waar vermogen in rap tempo verdampt door een combinatie van lage rente, forfaitaire (resultierend in torenhoge) belastingheffing en inflatie, met financiële onzekerheden over de hoofdsom levert Gedeeld Geven het omgekeerde op: een hoge cash flow zonder beleg-

- 1 Ook de biografie over Helene Kröller-Müller, geschreven door Eva Rovers, verhaalt over het feit dat het museum dat zij stichtte vooral een monument voor zichzelf was, gevoed vanuit de inspiratie dat zij niet geaccepteerd werd met haar 'nieuwe' geld door de Haagse aristocratie. Volgens Eva Rovers laat het voorbeeld van Kröller-Müller zien hoe vruchtbaar de gepassioneerde gekte van een mecenas kan zijn, in: De Staat van het Mecenaat, Prins Bernard Cultuurfonds 2011.
- 2 Zie hierover uitgebreider: The art of planned giving, understanding donors and the culture of giving, Douglas E. White, John Wiley & Sons.
- 3 Gegevens over de omvang van alle plannedgiving technieken zijn er niet, omdat de meest voorkomende en meest eenvoudige vorm van annuïtygiving niet in de statistieken van de belastingdienst wordt

geregistreerd. Van de meer complexe specifieke vormen van plan-nedgiving (charitable remainder trust, pooledincome trust, etc.) waarbij voor langere tijd fondsen worden gevormd en gesepareerd werd in het aangiftejaar 2009 in totaal voor \$ 2,5 biljoen uitgekeerd aan charitatieve instellingen terwijl een vermogen van \$ 115 biljoen belegd werd in deze 'split interest trusts' om zowel de belangen van de donor als de charitatieve instellingen te dienen (IRS Statistics of Income Bulletin, <http://www.irs.gov/pub/irs-soi/11insitrusts09winbull.pdf>).

4 I.A. Koele, International Taxation of Philanthropy, IBFD 2007.

5 Zie hierover hieronder 'Verleden en toekomst'.

6 Artikel 5.22 lid 2 Wet IB 2001 jo. Artikel 18 en 9 Uitvoeringsbesluit IB 2001.

gingsrisico en de zekerheid dat de hoofdsom nuttig wordt besteed door een maatschappelijke instelling naar keuze. Vermogende particulieren zien bij een behoudend beleggingsbeleid hun vermogen verdampen. Het netto-rendement, na belastingheffing in box 3, is aanzienlijk lager dan de jaarlijkse inflatie. Met Gedeeld Geven kan de donor het rendement op het vermogen verhogen (een Gedeelde Gift kent ten minste een vruchtgebruik rendement van 3%, en de hoogte is overigens afhankelijk van de omstandigheden van het geval), terwijl de fiscale voordelen bijdragen aan het rendement. Daar staat

Profit en non-profit groeien naar elkaar toe

tegenover dat het 'kapitaaldeel' van het vermogen direct op een nuttige wijze wordt aangewend voor een filantropisch doel naar keuze van de donor.

Voor ANBI's die fondsen wensen te werven onder 'Major Donors' levert Gedeeld Geven een nieuwe markt op van potentiële weldoeners. Niet alleen hun geld, maar ook hun inzichten en ervaring kunnen zeer aantrekkelijk zijn voor ANBI's. Er is nog maar relatief weinig ervaring opgedaan met Major Donor fondsenwerving in Nederland. Dat komt ook omdat de meeste fondswervende instellingen de taal van de 'ondernemende particulier' niet goed spreken. We leven in de tijd van philanthrocapitalism, waar profit en non-profit naar elkaar toe groeien. Gedeeld Geven appelleert aan het ondernemend perspectief wat veel van de vermogende particulieren voor ogen hebben. Deze groep van vermogende particulieren schuwt ook de complexiteit van een Gedeelde Gift niet.

Hoe gaat Gedeeld Geven in zijn werk?

Stichting Gedeeld Geven werkt als 'service charity' aan de regie, verspreiding en uitvoering van Gedeeld Geven ten behoeve van algemeen nut beogende instellingen.

Voor aangesloten instellingen is Gedeeld Geven een 'plug and play concept'. De website www.gedeeldgeven.nl geeft informatie aan het publiek, maar via een beveiligde toegang geeft het eveneens alle informatie aan de aangesloten instellingen en professionele intermediairs die met Gedeeld Geven gaan werken: een praktische rekentool, checklists, antwoorden op alle voorkomende vragen en de akte Gedeelde Gift, zoals die moet worden gebruikt door het notariaat.

Aangesloten instellingen en intermediairs zoals private bankers, notarissen en fiscalisten zullen worden getraind in het gebruik en de toepassing van Gedeeld Geven. Door deze groep van intermediairs te laten groeien, ontstaat er een groeiende bekendheid van Gedeeld Geven bij die intermediairs die frequent met Major Donors in aanraking komen.

De opzet van Gedeeld Geven is zodanig, dat de hierboven geschetste intermediairs zelf de gesprekken met een Major Donor kunnen verwezenlijken over Gedeeld Geven, waarbij uiteraard op enig moment de algemeen nut beogende instelling die men wenst te bevoordelen in de communicatie wordt betrokken. De functie van Stichting Gedeeld Geven is superviserend en controlerend. Indien bijvoorbeeld een donor onjuist of onvolledig geïnformeerd zou zijn, is dat een bezwaar en dient deze omissie alsnog te worden hersteld alvorens een Gedeelde Gift kan worden uitgevoerd. Een lokale notaris kan de akte Gedeelde Gift (na afstemming met en goedkeuring door Stichting Gedeeld Geven) passeren.

Enkele concrete en op rentestanden van januari 2012 gebaseerde voorbeelden van Gedeelde Giften staan hieronder geduid. Daarbij zijn de fiscale voordelen, die worden verkregen bij een teruggaaf van inkomstenbelasting berekend op een marginaal tarief van 52%, en herleid tot een levenslang netto-rendement op de Gedeelde Gift zodat een en ander vergeleken kan worden met het netto-rendement op een spaarrekening, met dien verstande – uiteraard – dat bij Gedeeld Geven de hoofdsom wordt geschonken. De rekenvoorbeelden wijzigen met de rentestand en wijziging van actuariële tabellen.

Vooralsnog wordt gewerkt met Gedeelde Giften ter grootte van ten minste € 250.000.

Leeftijd, m/v	% vruchtgebruik	Netto-rendement ¹	Uitkering goede doel ²
Man, 67 jaar	3%	5,7%	€ 164.371
Man, 56 jaar	4%	5,6%	€ 90.177
Man, 77 jaar	3%	6,6%	€ 194.286
Man, 77 jaar	6%	9,7%	€ 136.554
Vrouw, 67 jaar	5%	6,8%	€ 82.000
Man + vrouw, 76 jaar	5%	7,3%	€ 104.000

¹ Netto-rendement Gedeelde Gift = (Jaarlijks vruchtgebruik + jaarlijkse belastingbesparing) / (Gedeelde Gift - teruggaaf inkomstenbelasting) x 100%

² Bij Gedeelde Gift van € 250.000. Uitkering goede doel is exclusief de kosten van Gedeeld Geven, die exclusief door de aangesloten instelling worden gedragen.

Reeds in 2006 werden afspraken gemaakt met de belastingdienst over Gedeeld Geven, maar ondanks de zeer gedetailleerde uitwerking hiervan werden de afspraken na een half jaar eenzijdig opgezegd door de belastingdienst vanwege 'voortschrijdend inzicht'⁷. De reden hiervoor was, dat men uiteindelijk de waardering van de aftrek van de waarde van de gift, die was gebaseerd op de forfaitaire waardering van blote eigendom in box 3, onjuist vond; dit moest een 'zakelijke' waardering zijn nu de waardering van box 3 niet indirect ook voor toepassing van de aftrekbare periodieke gift mocht worden aangewend (ongeacht in welke box deze vervolgens in aftrek zou worden gebracht)⁸. In de huidige versie – waarbij ook het Ministerie van Financiën is geconsulteerd – wordt de waardering van de blote eigendom voor toepassing van de aftrek van de periodieke gift op autonome wijze bepaald en niet langer aan de hand van de forfaitaire waardering van box 3.

Wat er zij van de wetssystematische consistentie van deze benadering, laat ik graag in het midden⁹. Het gaat er mij tenslotte vooral om, dat deze belangrijke nieuwe vorm van schenken op een verantwoorde wijze wordt ingebed in het maatschappelijk leven.

Het zij ten slotte nog vermeld, dat Gedeeld Geven drijft op de giftenaftrek van de periodieke gift zoals deze in de huidige wetgeving is vormgegeven. De giftenaftrek is een wezenlijk aspect van een westerse democratie, die gebaseerd is op de politieke filosofie dat de overheid niet het monopolie heeft op het algemeen nut en filantropie daarom de pluraliteit van de democratie dient. Het valt echter op, dat dit normatieve aspect van de fiscale faciliteiten van filantropische geldstromen maar zelden wordt benoemd. Het is echter wel de leidende grondslag waarom in nagenoeg alle westerse democratieën filantropische geldstromen worden gedefiscaliseerd. Het feit dat mensen niet primair schenken om fiscale redenen, is wel een veel gehoord statement, maar in feite een open deur. Het fiscale recht kan niet anders dan steunen, stimuleren of juist het omgekeerde. Het kan geen intrinsieke motivatie bewerkstelligen, als dit betekent dat men afscheid moet nemen van zijn of haar vermogen.

Dat er in Nederland nog veel verbeteringen mogelijk zijn op fiscaal gebied om geefgedrag te bevorderen, is ook al herhaaldelijk gedebiteerd¹⁰. De Geefwet heeft die handschoen echter niet opgepakt.

⁷ Zie Kamervragen MvF, NR: DGB2007-06462 29 januari 2008.

⁸ Zie voor een beschrijving van de oorspronkelijke versie van Gedeeld Geven mijn bijdrage aan Fiscaal Tijdschrift Vermogen hierover van 2007/10, maart 2007, pagina 5-8.

⁹ Als gevolg van het feit, dat de forfaitaire wettelijke waardering van het genotsrecht niet van toepassing is op de bepaling van de vordering van de donor, die vervolgens middels een periodieke gift in aftrek wordt gebracht, ontstaat het omgekeerde: de zakelijke waarde-

ring die maatgevend is voor de waardering van de periodieke gift wordt indirect ook bepalend voor de waardering van de vordering voor toepassing van box 3. Het resultaat is een waardesprong in de waardering van het vermogen.

¹⁰ Zie o.a. I.A. Koele, Inspiratie voor een Goede Geefwet I en II, FTV maart 2012 en FTV augustus 2012. S.A.M. de Wijkeslooth-Lhoëst'-De Geef- en Neemwet: fiscale maatregelen 2012 voor ANBI's, stichtingen en verenigingen', FTV 2011/51 (afl. november, p. 18-24)